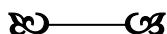

รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี*

THE DEVELOPMENT MODEL OF MONK'S PARTICIPATION IN LOCAL
CULTURE CONSERVATION IN RATCHABURI PROVINCE

พระครูสมุห์วิโรจน์ คุณวีโร, พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, พระมหาภคฤศญา กิตติโสภโณ
Phrakhrusamuh Viroj Gunaviro, PhraPalad Raphin Phutthisaro, PhramahaKrisada Kittisobhano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: akkarawat.kit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป กระบวนการ และนำเสนอรูปแบบการพัฒนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 รูปหรือคน ได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ 1.00 และการสนทนากลุ่มเฉพาะร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ 8 รูปหรือคน ใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสงฆ์มีรศกทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์อยู่ภายในวัดจำนวนมาก 2. พระสงฆ์ได้เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนงาน เป็นผู้นำในการดำเนินงานโดยเน้นความถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและไม่ขัดต่อกฎหมายของรัฐ ประเมินความคุ้มค่าโดยเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้กับงบประมาณหรือทรัพยากรที่สูญเสียไป มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามลำดับความจำเป็นก่อนหลังและความจำเป็นเร่งด่วน 3. รูปแบบของการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้จุดแข็งไปผลักดันโอกาส ใช้โอกาสลดจุดอ่อน ใช้จุดแข็งรับมืออุปสรรค และแก้ไขจุดอ่อนพร้อมกับหลีกเลี่ยงอุปสรรคต่าง ๆ ในกระบวนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี โดยบูรณาการหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรรมทั้ง 4 ด้าน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์; การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น; จังหวัดราชบุรี

Abstract

Objectives of this research were to study the general conditions, process and present the development model. This research used a qualitative research methodology for collecting field data by in-depth interviews with 25 key informants by using a structured interview form with a content validity index (S-CVI) of 1.00 as a tool for data collection and Focus group discussion with 8 experts by analyzing the data with contextual content analysis techniques.

The findings of this research were as following; 1. Monks had a lot of local cultural heritage with historical value within their temples. 2. The monks gave opportunities to stakeholders in the area to participate in formulating policies and plans. Monks were the leaders in the operation, emphasizing the correctness in accordance with the principles of Vinaya and the rule the laws. Assessment of the operation according to the program by focusing on the cost-effectiveness assessment by comparing the results obtained with the budget or wasted resources, participated in solving various problems in order of necessity and urgency. 3. The development model of monk's participation in local art and culture conservation in Ratchaburi Province was found that it was a form of participation in the implementation process to solve problems and develop the conservation of local art and culture by using strengths to drive opportunities, using opportunities to reduce weaknesses, using strengths to cope with obstacles and fix weaknesses while avoiding obstacles in the process of local arts and culture conservation in Ratchaburi Province by integrating Ditthadhammikattha-samvattanika-dhamma principle to cover all 4 aspects.

Keywords: Monk's Participation; Local Culture Conservation; Ratchaburi Province

บทนำ

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการรักษาวิถีชีวิตของของชนชาติไทย ที่มีความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมกลืนก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน ถ้าปราศจากมนุษย์และสังคม วัฒนธรรมก็จะถึงจุดอวสาน ซึ่งเรียกกันว่า วัฒนธรรมที่ตายแล้ว และจากการที่ได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนานี้เองที่ทำให้คนไทยมีใจกว้าง ไม่มีนิสสัยติดกัน หรือเบียดเบียนชนชาติอื่นหรือศาสนาอื่น มีไมตรีต่อทุกคนตลอดจนทำให้คนไทยยอมรับและปรับตัวเข้ากับสิ่งที่มีมาจากต่างวัฒนธรรมได้ง่าย ในด้านสังคมและวัฒนธรรม การปกครอง เพราะเหตุที่ได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการปกครองอยู่มากทั้งที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง ผู้อยู่ในปกครองและวิธีการปกครอง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการอนุรักษ์อยู่ที่พื้นฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มประชาชาติหรือแต่ละกลุ่มสังคม วัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปเป็นความเจริญก็อยู่ที่คนในสังคมมีปัญหาความสามารถค้นพบสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่ยังซ่อนเร้นอยู่และประดิษฐ์เสริมสิ่งใหม่บนรากฐานสิ่งเก่า เพื่อรักษาเสถียรภาพและบุคลิกของสังคมตนเองไว้ การเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าเท่านั้นที่จะทำให้วัฒนธรรมมีเสถียรภาพ ดังที่ในเชิงวิชาการเรียกว่า วัฒนธรรมมีพลวัต

หากกระทำได้ดังที่กล่าวข้างต้นนี้ การอนุรักษ์จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเราหลากหลายประการด้วยกัน คือ ได้เป็นการเก็บรักษาคุณค่ามรดกวัฒนธรรมเพื่อสืบทอดไปยังชนรุ่นหลัง ได้เป็นการศึกษาค้นคว้ามรดกทางวัฒนธรรมและเผยแพร่เพื่อยกระดับสังคมและทำให้สังคมสามารถพัฒนาได้อย่างเหมาะสมและเป็นตัวของตัวเองบนรากฐานมรดกวัฒนธรรมและเทคโนโลยีของตนเอง (สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์, 2542) ประการสำคัญ คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้ได้มีส่วนในการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ร่วมตัดสินใจ ร่วมสนับสนุน รวมทั้งร่วมติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงาน (สถาบันพระปกเกล้า, 2550)

วัดและพระสงฆ์ถือเป็นสถาบันทางรูปธรรมของพระพุทธศาสนาที่สำคัญ หน้าที่หลักของพระสงฆ์ คือ การสั่งสอนหลักธรรมทางศาสนาให้แพร่หลายและสืบทอดคำสอนของศาสนาให้คงอยู่ในสังคม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาวัดในฐานะองค์กรที่สำคัญองค์กรหนึ่งในสังคมว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทยและเป็นศูนย์รวมในด้านจัดกิจกรรมต่าง ๆ วัดและพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักที่สำคัญของประเทศชาติ (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), 2552) พระสงฆ์จึงมีบทบาทเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและผู้นำในการรักษาพุทธศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทยด้วย อย่างไรก็ตาม ปัญหาของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี ยังคงมีอยู่หลายประการ เช่น การถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมมีเฉพาะกลุ่มชนที่มีความใกล้ชิดกันในท้องถิ่นโดยอาศัยความสัมพันธ์ทาง

เครือข่าย เท่านั้น และสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นขาดการส่งเสริมจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นเพื่อการพัฒนาการจัดการระบบการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การจัดทำหนังสือส่งเสริม เป็นต้น (เปรมรศมี ธรรมรัตน์ และจิรศักดิ์ อุ่อารมณเลิศ, 2553)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวนี้ ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ยั่งยืน ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 รูปหรือคน ประกอบด้วย พระสงฆ์ที่มีผลงานโดดเด่นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 5 รูป ผู้นำ/ปราชญ์ชาวบ้านของชุมชนที่มีผลงานโดดเด่นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 5 คน บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 5 คน นักวิชาการศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 5 คน และ นักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 5 คน

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้ศึกษาจะใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จากการร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล โดยผู้ศึกษาจะใช้กับผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะดังกล่าวข้างต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อในเบื้องต้นทั้งทางโทรศัพท์และด้วยตนเองเพื่อแนะนำตัวผู้วิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และขอความอนุเคราะห์บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ข้อมูลที่เกื้อกูลต่อการวิจัยครั้งนี้ เมื่อได้รับการตอบรับแล้วผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบ ด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้หัวข้อปัญหาและคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านจุดแข็ง (Strengths) ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี มี 6 ประเด็น ได้แก่ พระสงฆ์มีมรดกทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์อยู่ภายในวัด พระสงฆ์มีวิถีการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเป็นทุนเดิม พระสงฆ์เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่มีพื้นฐานจากความเชื่อทางศาสนา พระสงฆ์มีงานประเพณีทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พระสงฆ์มีวัดเป็นแหล่งสงวนรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยอัตโนมัติ และพระสงฆ์มีฐานต้นทุนทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมทั้งในส่วนที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ ด้านจุดอ่อน (Weakness) ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี มี 5 ประเด็น ได้แก่ พระสงฆ์ส่วนหนึ่งขาดความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พระสงฆ์ส่วนหนึ่งขาดความรู้เฉพาะทางเกี่ยวกับศาสตร์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมตามมาตรฐานสากล พระสงฆ์ส่วนหนึ่งไม่ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของมรดกทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดส่วนหนึ่งไม่มีทุนทรัพย์สำหรับดำเนินงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และพระสงฆ์ยังไม่ทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายหรือต่างคนต่างทำ ด้านโอกาส (Opportunity) ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี มี 5 ประเด็น ได้แก่ ความสนับสนุนของพุทธศาสนิกชนและประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่ หน่วยราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ให้การสนับสนุนตามพันธกิจของหน่วยงาน ช่องทางในการศึกษาหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งในระบบและนอกระบบ มาตรการทางกฎหมายที่คุ้มครองมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของไทย เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ที่เอื้อต่อการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่สาธารณชน กระแสการอนุรักษ์ที่ได้รับอิทธิพลจากใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน และภาครัฐมีงบประมาณบางส่วนที่จัดสรรสำหรับการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม ด้านอุปสรรค (Threat) ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี มี 5 ประเด็น ได้แก่ งบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากหน่วยงานภาครัฐยังไม่เพียงพอต่อความจำเป็นในการใช้จ่ายจริง สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำที่บ้านทอนกำลังสนับสนุนของพุทธศาสนิกชนทัศนคติของคนในสังคมที่ไม่ถูกต้องต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การดำเนินการของหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีขั้นตอนจำนวนมากตามระเบียบของทางราชการ และความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องของชุมชนที่มีต่อหน่วยงานรัฐที่เข้าไปจัดทำบันทึกรายละเอียดของโบราณสถานหรือโบราณวัตถุ

2. กระบวนการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี พบว่า

2.1 ด้านการวางแผน (Plan) ในกระบวนการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี มี 6 ประเด็น ได้แก่ มีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนงาน มีลักษณะเป็นแผนงานระยะสั้นที่ครอบคลุมทรัพยากรทางการจัดการทุกด้าน มีการดำเนินการในลักษณะของคณะกรรมการโดยมีฝ่ายสงฆ์เป็นประธาน มีการจัดทำแผนงานโดยให้ความสำคัญกับฉันทามติของที่ประชุม มีลักษณะเป็นแผนงานเฉพาะที่พยายามเชื่อมโยงกันในพื้นที่ และมีการจัดทำแผนงานโดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 ด้านการดำเนินงาน (Do) ในกระบวนการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี มี 6 ประเด็น ได้แก่ ดำเนินงานโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายของรัฐ ดำเนินงานตามวิธีการและลำดับขั้นตอนตามที่กำหนดไว้ในแผนงาน ดำเนินงานบนพื้นฐานของความสามัคคีและหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทุกกรณี ดำเนินงานโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดำเนินงานโดยให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมและเครือข่าย และดำเนินงานโดยครอบคลุมกิจกรรมที่มุ่งผลลัพธ์ทั้งเชิงประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.3 ด้านการประเมินผล (Check) ในกระบวนการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี มี 6 ประเด็น ได้แก่ มีการประเมินความคุ้มค่าโดยเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้กับงบประมาณหรือทรัพยากรที่สูญเสีย มีการประเมินผลตามตัวชี้วัดทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีการประเมินความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในช่องทางสาธารณะ มีการประเมินความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงาน มีการประเมินผลที่ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย และมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของงานตามกระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน

2.4 ด้านการปรับปรุง (Act) ในกระบวนการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี มี 6 ประเด็น ได้แก่ มีการแก้ไขปัญหาลำดับความจำเป็นก่อนหลังและความจำเป็นเร่งด่วน มีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางในการปรับปรุง มีการนำผลการประเมินมาใช้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการปรับปรุง มีการปรับปรุงเพื่อแก้ไขความผิดพลาดจากวงจรการดำเนินงานที่ผ่านมา มีการปรับปรุงวิธีดำเนินงานตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และมีการปรับปรุงเพื่อยกระดับความสำเร็จหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

3. รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี พบว่า

รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้จุดแข็งไปผลักดันโอกาส ใช้โอกาสลดจุดอ่อน ใช้จุดแข็งรับมืออุปสรรค และแก้ไขจุดอ่อนพร้อมกับหลีกเลี่ยงอุปสรรคต่าง ๆ ในกระบวนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (P) ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนงาน การดำเนินงาน (D) ที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการดำเนินงานโดยเน้นความถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและไม่ขัดต่อกฎหมายรัฐ การตรวจสอบ (C) ที่มีพระสงฆ์ร่วมตรวจสอบประเมินผลดำเนินการตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในแผนงาน การปรับปรุง (A) ที่มีพระสงฆ์มีส่วนร่วมปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามลำดับความจำเป็นก่อนหลังหรือความจำเป็นเร่งด่วน โดยบูรณาการหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตินิกธรรมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาตามอุฏฐานสัมปทา (พัฒนาความถึงพร้อมด้วยความหมั่น) ด้านการพัฒนาตามอารักขสัมปทา (พัฒนาความถึงพร้อมด้วยการรักษา) ด้านการพัฒนาตามกัลยาณมิตตตา (พัฒนาความถึงพร้อมด้วยมิตรที่ดี) และด้านพัฒนาตามสมชีวิตา (พัฒนาความถึงพร้อมด้วยความพอดี) ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาตามอุฏฐานสัมปทา (การพัฒนาความถึงพร้อมด้วยความหมั่น) มีภารกิจที่มีความจำเป็นเร่งด่วน คือ จัดอบรมหรือจัดการศึกษาหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเพิ่มพูนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแก่พระสงฆ์ นอกจากนี้ ยังมีภารกิจลำดับรองลงมา ได้แก่ ค้นหาหาความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และจิตสำนึกอนุรักษ์แก่ตนเองและหมู่คณะ แสวงหาทุนทรัพย์และทรัพยากรที่จำเป็นต่อการทำงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และศึกษาค้นคว้าข้อมูลศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองจากทุกช่องทาง

2. ด้านการพัฒนาตามอารักขสัมปทา (การพัฒนาความถึงพร้อมด้วยการรักษา) มีภารกิจที่มีความจำเป็นเร่งด่วน คือ กำหนดมาตรการสงวนรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่อยู่หรือตั้งอยู่ภายในวัดด้วยความถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและไม่ขัดต่อกฎหมายของรัฐ นอกจากนี้ ยังมีภารกิจลำดับรองลงมา ได้แก่ รักษาและสืบทอดงานประเพณีทางพระพุทธศาสนา รักษาและสืบทอดภูมิปัญญาชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เผยแพร่เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และสงวนรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าของชุมชนที่อยู่หรือตั้งอยู่ภายนอกวัด

3. ด้านการพัฒนาตามกัลยาณมิตตตา (การพัฒนาความถึงพร้อมด้วยมิตรที่ดี) มีภารกิจที่มีความจำเป็นเร่งด่วน คือ จัดตั้งเครือข่ายอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นทางการโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกภาคีภาคคณะสงฆ์ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีภารกิจลำดับรองลงมา ได้แก่ สรรหาแนวร่วมผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร สร้างศูนย์ศึกษา ค้นคว้า และวิจัยศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดงานมหกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ระหว่างชุมชน และจัดตั้งกลุ่มเยาวชนจิตอาสาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นประจำชุมชน

4. ด้านพัฒนาตามสมชีวิตา (การพัฒนาความถึงพร้อมด้วยความพอดี) มีภารกิจที่มีความจำเป็นเร่งด่วน คือ ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้ทุนทรัพย์และทรัพยากรทุกประเภทอย่างคุ้มค่าที่สุด นอกจากนี้ ยังมีภารกิจลำดับรองลงมา ได้แก่ ควบคุมการดำเนินงานให้อยู่ภายในกรอบพระธรรมวินัยและกรอบของกฎหมาย ส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่โดยไม่ทำร้ายวัฒนธรรมเก่า สร้างพื้นที่การทำงานร่วมกันของคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ด้วยใจเป็นกลาง และส่งเสริมการดำเนินงานโดยเน้นความสมดุลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ทั้งนี้ รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี โดยบูรณาการหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาตามอุฏฐานสัมปทา (พัฒนาความถึงพร้อมด้วยความหมั่น) ด้านการพัฒนาตามอารักขสัมปทา (พัฒนาความถึงพร้อมด้วยการรักษา) ด้านการพัฒนาตามกัลยาณมิตตตา (พัฒนาความถึงพร้อมด้วยมิตรที่ดี) และด้านพัฒนาตามสมชีวิตา (พัฒนาความถึงพร้อมด้วยความพอดี) หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบของการ “ขยันหมั่นศึกษา-รักษามาตรฐาน-ทำงานเป็นเครือข่าย-อนุรักษ์ไว้บนพื้นฐานพอเพียง”

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรีพบว่า มีจุดแข็ง ได้แก่ พระสงฆ์มีมรดกทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์อยู่ภายในวัด พระสงฆ์มีวิถีการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเป็นทุนเดิม พระสงฆ์เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่มีพื้นฐานจากความเชื่อทางศาสนา พระสงฆ์มีงานประเพณีทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และพระสงฆ์มีวัดเป็นแหล่งสงวนรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยอัตโนมัติ เป็นต้น มีจุดอ่อน ได้แก่ พระสงฆ์ส่วนหนึ่งขาดความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พระสงฆ์ส่วนหนึ่งขาดความรู้เฉพาะทางเกี่ยวกับศาสตร์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมตามมาตรฐานสากล พระสงฆ์ส่วนหนึ่งไม่ตระหนักถึงความสำคัญ

และคุณค่าของมรดกทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัดส่วนหนึ่งไม่มีทุนทรัพย์สำหรับดำเนินงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น มีโอกาส ได้แก่ ความสนับสนุนของพุทธศาสนิกชนและประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่ หน่วยราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ให้การสนับสนุนตามพันธกิจของหน่วยงาน ช่องทางในการศึกษาหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งในระบบและนอกระบบ มาตรการทางกฎหมายที่คุ้มครองมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของไทย เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ที่เอื้อต่อการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่สาธารณชน และกระแสการอนุรักษ์ที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน เป็นต้น มีอุปสรรค ได้แก่ งบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากหน่วยงานภาครัฐยังไม่เพียงพอต่อความจำเป็นในการใช้จ่ายจริง สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำที่บ้านทอนกำลังสนับสนุนของพุทธศาสนิกชน ทศนคติของคนในสังคมที่ไม่ถูกต้องต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และการดำเนินการของหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีขั้นตอนจำนวนมากตามระเบียบของทางราชการ เป็นต้น ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี มีบริบทของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่ จำเป็นต้องใช้เป็นฐานคิดในการพัฒนาเพื่อนำสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จของอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ อาษา ศรีประวดี (2558) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในเขตภาคตะวันออก”

2. กระบวนการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านการวางแผน ได้แก่ มีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนงาน มีลักษณะเป็นแผนงานระยะสั้นที่ครอบคลุมทรัพยากรทางการจัดการทุกด้าน มีการดำเนินการในลักษณะของคณะกรรมการโดยมีฝ่ายสงฆ์เป็นประธาน มีการจัดทำแผนงานโดยให้ความสำคัญกับฉันทามติของที่ประชุม และมีลักษณะเป็นแผนงานเฉพาะที่พยายามเชื่อมโยงกันในเชิงพื้นที่ ด้านการดำเนินงาน ได้แก่ ดำเนินงานโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายของรัฐ ดำเนินงานตามวิธีการและลำดับขั้นตอนตามที่กำหนดไว้ในแผนงาน ดำเนินงานบนพื้นฐานของความสามัคคีและหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทุกกรณี ดำเนินงานโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดำเนินงานโดยให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมและเครือข่าย ด้านการตรวจสอบประเมินผล ได้แก่ มีการประเมินความคุ้มค่าโดยเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้กับงบประมาณหรือทรัพยากรที่สูญเสีย มีการประเมินผลตามตัวชี้วัดทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีการประเมินความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในช่องทางสาธารณะ มีการประเมินความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงาน มีการ

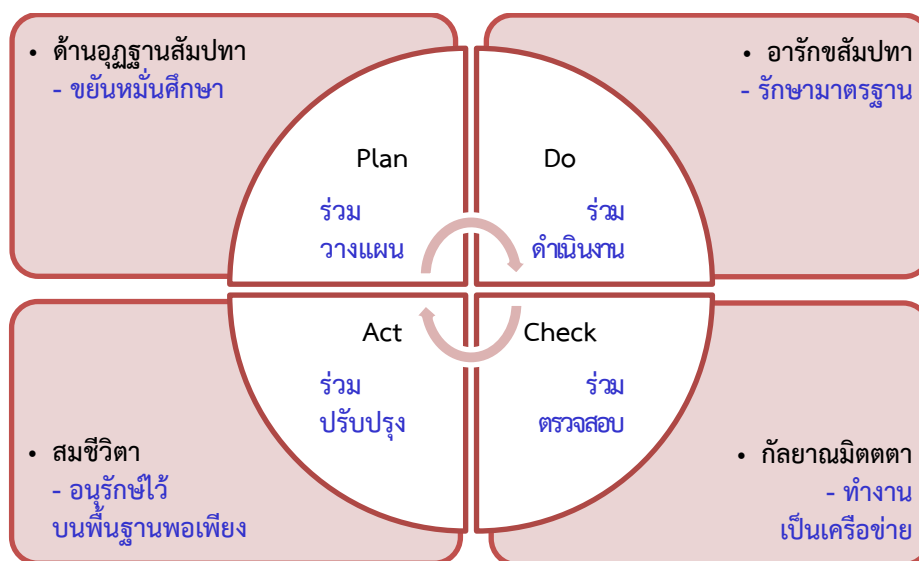
ประเมินผลที่ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย และด้านการปรับปรุง ได้แก่ มีการแก้ไขปัญหาลำดับความจำเป็นก่อนหลังและความจำเป็นเร่งด่วน มีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางในการปรับปรุง มีการนำผลการประเมินมาใช้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการปรับปรุง มีการปรับปรุงเพื่อแก้ไขความผิดพลาดจากวงจรการดำเนินงานที่ผ่านมา มีการปรับปรุงวิธีดำเนินงานตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และมีการปรับปรุงเพื่อยกระดับความสำเร็จหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี ได้นำแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ที่เรียกว่า PDCA เข้ามาช่วยในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินการตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) โดยได้ร่วมกันวางแผน ร่วมกันลงมือปฏิบัติตามแผน ร่วมกันตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และหากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ จะร่วมกันทำการทบทวนแผนการโดยเริ่มต้นใหม่และทำตามวงจรนี้ซ้ำอีกเรื่อย ๆ ทำให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนางานในระดับผลลัพธ์ที่สูงขึ้น ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ กัญญาณัฐ จงมีสุข (2558) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการจัดวางระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” และยังสอดคล้องกับที่ พระครูใบฎีกาสอาด ปณฺญาทีโป (2558) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2”

3. รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี พบว่า เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยบูรณาการหลักที่กฎธัมมิกัตถสังวัตตินิกัธมม คือ ด้านการพัฒนาตามอรรถฐานสัมปทา (การพัฒนาความถึงพร้อมด้วยความหมั่น) มีการกิจที่มีความจำเป็นเร่งด่วน คือ จัดอบรมหรือจัดการศึกษาหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเพิ่มพูนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแก่พระสงฆ์ นอกจากนี้ ยังมีภารกิจลำดับรองลงมา ได้แก่ ค้นคว้าหาความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และจิตสำนึกอนุรักษ์แก่ตนเองและหมู่คณะ แสวงหาทุนทรัพย์และทรัพยากรที่จำเป็นต่อการทำงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และศึกษาค้นคว้าข้อมูลศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองจากทุกช่องทาง ด้านการพัฒนาตามอารักขสัมปทา (การพัฒนาความถึงพร้อมด้วยการรักษา) มีการกิจที่มีความจำเป็นเร่งด่วน คือ กำหนดมาตรการสงวนรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่อยู่หรือตั้งอยู่ภายในวัดด้วยความถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและไม่ขัดต่อกฎหมายของรัฐ นอกจากนี้ ยังมีภารกิจลำดับรองลงมา ได้แก่ รักษาและสืบทอดงานประเพณีทางพระพุทธศาสนา รักษาและสืบทอดภูมิปัญญาชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เผยแพร่เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของ

ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และสงวนรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าของชุมชนที่อยู่หรือตั้งอยู่ภายนอกวัด ด้านการพัฒนาตามกลายมิตตตา (การพัฒนาความถึงพร้อมด้วยมิตรที่ดี) มีภารกิจที่มีความจำเป็นเร่งด่วน คือ จัดตั้งเครือข่ายอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นทางการโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกภาคีภาคีสงฆ์ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีภารกิจลำดับรองลงมา ได้แก่ สรรหาแนวร่วมผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร สร้างศูนย์ศึกษา ค้นคว้า และวิจัยศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดงานมหกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ระหว่างชุมชน และจัดตั้งกลุ่มเยาวชนจิตอาสาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นประจำชุมชน และด้านพัฒนาตามสมชีวิตา (การพัฒนาความถึงพร้อมด้วยความพอดี) มีภารกิจที่มีความจำเป็นเร่งด่วน คือ ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้ทุนทรัพย์และทรัพยากรทุกประเภทอย่างคุ้มค่าที่สุด นอกจากนี้ ยังมีภารกิจลำดับรองลงมา ได้แก่ ควบคุมการดำเนินงานให้อยู่ภายในกรอบพระธรรมวินัยและกรอบของกฎหมาย ส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่โดยไม่ทำร้ายวัฒนธรรมเก่า สร้างพื้นที่การทำงานร่วมกันของคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ด้วยใจเป็นกลาง และส่งเสริมการดำเนินงานโดยเน้นความสมดุลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังกล่าวนี้นำ แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี เป็นรูปแบบของการพัฒนาความมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยบูรณาการหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการขยันหมั่นศึกษา รักษามาตรฐาน ทำงานเป็นเครือข่าย และอนุรักษ์ไว้บนพื้นฐานพอเพียง นั่นเอง ดังกล่าวนี้นำ สอดคล้องกับที่ พระครูสิริสุตานุยุต (สมาน จันทรสี) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการศึกษาพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของเครือข่ายชาวพุทธ จังหวัดลำพูน” และยังสอดคล้องกับที่ พระพรหมเวที (สุเทพ พุสฺสธมฺโม) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก” และยังสอดคล้องกับที่ พระศรีรัตนมุนี (ขวัญรัก มหาอายุโม) (2559) ได้วิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนโดยใช้ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนจากทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนทุ่งเสลี่ยม พบว่า ชุมชนทุ่งเสลี่ยมมีความโดดเด่นของเอกลักษณ์วัฒนธรรม ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย สามารถนำมาต่อยอดและบริหารจัดการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์และบริการในท้องถิ่น ทั้งนี้ จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกใหม่ของเยาวชนให้มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวม และปรับวิธีคิด ทศนคติในการดำเนินชีวิตใหม่ ขณะเดียวกันต้องประสานเชื่อมโยงบทบาทภาครัฐ ท้องถิ่นและชุมชนให้มี

ส่วนร่วมทำงานด้วยกันได้ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นสำคัญ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี จำเป็นต้องเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้จุดแข็งไปผลักดันโอกาส หรือใช้โอกาสลดจุดอ่อน หรือใช้จุดแข็งรับมืออุปสรรค หรือแก้ไขจุดอ่อนไปพร้อม ๆ กับหลีกเลี่ยงอุปสรรคต่าง ๆ ในกระบวนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี โดยบูรณาการหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรมทั้ง 4 ด้าน คือ พัฒนาตามมาตรฐานสัมปทาหรือพัฒนาความถึงพร้อมด้วยความหมั่น พัฒนาตามอารักขสัมปทาหรือพัฒนาความถึงพร้อมด้วยการรักษา พัฒนาตามกัลยาณมิตตดาหรือพัฒนาความถึงพร้อมด้วยมิตรที่ดี และพัฒนาตามสมชีวิตาหรือพัฒนาความถึงพร้อมด้วยความพอดี หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการ “ขยันหมั่นศึกษา-รักษามาตรฐาน-ทำงานเป็นเครือข่าย-อนุรักษ์ไว้บนพื้นฐานพอเพียง”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสำหรับให้ทุก ๆ วัดทั่วประเทศ ได้นำไปใช้ในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัด

2. มหาเถรสมาคม ควร ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดทำคู่มือ (Hand Book) การปฏิบัติงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของวัด เพื่อเป็นแนวทางมาตรฐานในการการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ทุกวัดควรสนับสนุนให้พระสงฆ์ในสังกัดได้ศึกษาหาความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

2. ทุกวัดควรรักษาและสืบทอดงานประเพณีหรือเทศกาลทุกประเภทที่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา

3. ทุกวัดควรตั้งศูนย์ศึกษา ค้นคว้า และวิจัยศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยให้มีที่ตั้งอยู่ในวัดหรือในพื้นที่ที่พระสงฆ์สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่

4. ทุกวัดควรจัดตั้งกลุ่มเยาวชนจิตอาสาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นประจำชุมชน หรือกลุ่มต้นกล้าจิตสาธารณะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับ กระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับ นวัตกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในสังคมไทยยุค 5G

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาณัฐ จงมีสุข. (2558). รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการจัดวางระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เปรมรัตน์ ธรรมรัตน์ และธีรศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ. (2553). การวิเคราะห์คุณค่าและการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน: กรณีศึกษาหนังใหญ่วัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 1(2), 153.
- พระครูใบฎีกาสอาด ปญญาทีโป. (2558). รูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสิริสุตานุยุต (สมาน จันทรสี). (2561). การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการศึกษาพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของเครือข่ายชาวพุทธ จังหวัดลำพูน (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมเวที (สุเทพ ฝุสฺสธมโม). (2561). กระบวนการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). (2552). การบริหารวัด (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เอสทีพีเพรส จำกัด.
- พระศรีรัตนมณี (ขวัญรัก มหาวายาโม). (2559). การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนโดยใช้ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2550). *วัดระดับการบริหารจัดการที่ดี* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์. (2542). *การอนุรักษ์ศิลปกรรม*. เชียงใหม่: คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อาษา ศรีประวดี. (2558). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในเขตภาคตะวันออก (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.